

УДК 343.98

В. В. Сокурєнко,
ректор Харківського національного
університету внутрішніх справ, генерал
поліції третього рангу, доктор юридичних
наук, доцент;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-8923-5639>

СУЧАСНІ НАПРЯМИ РОЗВИТКУ СУДОВОЇ ЕКСПЕРТИЗИ ТА КРИМІНАЛІСТИКИ

Реформи, що проходять у нашій державі, спрямовано на подальше демократичне перетворення суспільства, зміну підходів до захисту прав, свобод та інтересів людини. Одним із важливих елементів реалізації цієї лінії перебудови суспільства є підготовка правоохоронців нової формації. Важливу роль у підготовці фахівців для органів правопорядку відіграє криміналістика, яка не тільки дає теоретичні знання, а й формує практичні вміння та навички, привчає мислити аналітично, розвиває спостережливість і комунікативність.

Криміналістика є відносно молодого наукою, яка в своєму розвитку подолала шлях від сукупності розрізнених емпіричних спостережень до системних знань про закономірності злочинної діяльності та її відображення в різноманітних джерелах інформації та діяльності з розслідування злочинів.

Постійне накопичення наукових знань привело до того, що на сьогодні прийоми та методи криміналістики успішно використовуються не тільки у протидії злочинності, а і в багатьох інших сферах правозастосовчої діяльності – адміністративній, господарській, цивільно-правовій тощо. Затребуваність криміналістики й процеси інтеграції наукових знань викликали суттєві зміни спрямованості її предмета. Так, на сьогодні криміналістика вийшла за рамки поліцейської науки, і перед нею постало питання щодо трансформації в науку методологічного рівня, що досліджує правозастосовчу діяльність в її загальному масштабі. Тому вона має розглядатися та розвиватися як дисципліна методологічного рівня в нерозривному зв'язку із загальною методологією права, теорією судових доказів і судовою експертизою. Викладене обумовлює необхідність переглянути місце криміналістики в системі наук, її предмет та об'єкт дослідження.

Вивчення сучасної злочинності вказує на те, що вона характеризується виникненням нових видів злочинів, зростанням

професіоналізму злочинців, їх високою технічною оснащеністю, формуванням організованої та транснаціональної злочинності тощо. Така ситуація поставила перед криміналістами завдання розробити сучасні адаптовані рекомендації щодо застосування засобів криміналістичної техніки, тактики окремих слідчих (розшукових) дій та окремих криміналістичних методик. Ці завдання полягають у вивченні особливостей учинення нових видів злочинів, систематизації знань про їх механізм і криміналістичну характеристику, підвищенні якості проведення слідчих (розшукових) дій з урахуванням виявлених у практиці розслідування способів і нових засобів злочинної діяльності тощо.

Удосконалення чинного кримінального процесуального законодавства вимагає від науковців розробки ефективних тактичних прийомів проведення негласних слідчих (розшукових) дій, що є актуальним і перспективним напрямом розвитку криміналістичної тактики.

Крім того, новітні науково-технічні зміни призводять до того, що усталені криміналістичні рекомендації вже не в повному обсязі задовольняють потреби практики та породжують необхідність формування й удосконалення окремих галузей криміналістичної техніки: вибухотехніки, криміналістичної акустики, криміналістичної голографії, поліграфології, одорології тощо.

Важливим напрямком розвитку криміналістики є й удосконалення її методологічних основ, засобів і методів використання в доказуванні електронних слідів, отриманні криміналістично значущої інформації з телевізійних систем спостереження, мережі Інтернет та з інших нетрадиційних її джерел, їх активне використання в розкритті та розслідуванні злочинів, а також в інших сферах правозастосування.

Особливу роль у діяльності з розслідування кримінальних правопорушень відіграють судові експертизи, які з розвитком кримінального процесуального законодавства й науково-технічного прогресу вимагають наукових досліджень із удосконалення експертної діяльності.

Визначаючи тенденції розвитку судової експертизи, підкреслимо, що подальшими її завданнями є розробка концептуальної моделі структури загальної теорії судової експертизи, уточнення та доповнення її новими елементами й розвинення окремих учень загальної теорії судової експертології.

Потребують також наукової розробки методики проведення деяких видів економічних, товарознавчих і комп'ютерних експер-

тиз, експертиз об'єктів інтелектуальної власності, мистецтвознавчої, лінгвістичної експертизи тощо.

Ефективною є розробка комплексних методик дослідження речових доказів, які передбачають інтеграцію різних знань. Для цього потрібно кооперація з іншими науками природно-технічного профілю або створення умов в експертних установах, які б дозволили проводити такі дослідження на власній базі.

Також відзначимо, що на сьогодні накопичилася значна кількість окремих експертних методичних розробок, і пересічному експерту досить складно орієнтуватися в їх сукупності. Крім того, між ними є невідповідності та суперечності, що в підсумку призводить до різних висновків під час вирішення одного експертного завдання. Тому важливим напрямом роботи експертних установ є типізація й стандартизація методик експертного дослідження.

Підсумовуючи викладене, зазначимо, що сучасна професійна підготовка працівників правоохоронних органів, у тому числі й поліцейських, є неможливою без урахування сучасних досягнень як криміналістики, так і судової експертизи.

Одержано 09.12.2016